

مشکلات آموزش زبان انگلیسی از دیدگاه یک معلم

اشاره

آنچه در ادامه می آید، دیدگاه یکی از دبیران زبان دوره متوسطه شهرستان گلپایگان است. سرکار خانم زهرا توری، مشکلات آموزش زبان را از ابعاد مختلف مطرح کرده است. هیأت تحریریه مجله رشد زبان، ضمن تشکر از ایشان، اعتقاد راسخ دارد که این بخش از مجله می تواند فضای مناسبی برای ایجاد تعامل و انتقال تجربیات دبیران در مورد آموزش زبان فراهم سازد. لذا، ضمن درج عین نظریات این همکار محترم، از سایر دبیران گرامی انتظار دارد، پیشنهادات و نظریات خود را در مورد هر یک از مؤلفه های دخیل در آموزش زبان، و همچنین مشکلات موجود، برای این مجله ارسال کنند.

شایان ذکر است، مطالب این صفحه، صرفاً انعکاس دهنده نظریات دبیران است و هیأت تحریریه در پی رد یا تأیید دیدگاه خاصی نیست. اما امید است، در این تبادل افکار و انتقال تجربیات، همکاران به نکاتی اشاره کنند که سبب رشد کیفی آموزش زبان و رفع مشکلات آن شود.

هدف از نگارش این مقاله، بررسی مشکلاتی است که در ارتباط با آموزش زبان انگلیسی در مدرسه های متوسطه وجود دارد. در هر فرایند آموزشی، همواره عوامل متعددی دخالت دارند که مهم ترین آن ها عبارتند از: معلمان، دانش آموزان، کتب درسی، روش های تدریس، سن یادگیری، و وسایل

کمک آموزشی...

حال برای پرداختن به بخشی از مشکلات یادگیری زبان دوم، بهتر است هر کدام از این عوامل را به تفکیک مورد بررسی قرار دهیم.

۱. در فرایند آموزش و یادگیری، این معلم است که در طی چند سال اخیر نقش محوری اش تضعیف شده است. بهتر است در ارتباط با نقش معلم چند مورد را مد نظر قرار دهیم:

الف) آیا رشته های تربیت دبیر زبان انگلیسی در دانشگاه ها واقعاً کار خود را بر این محور متمرکز کرده اند؟ آیا مطالبی را که معلم در آینده برای تدریس به آن ها نیاز دارد، واقعاً در دانشگاه تدریس می کنند؟ آیا بین آموخته های معلم در دانشگاه و آنچه که باید در آینده به دانش آموزان بیاموزد، هماهنگی وجود دارد؟

ب) بعد از فارغ التحصیل شدن از دانشگاه، در واقع ارتباط معلم با جامعه بزرگ تر علمی قطع می شود و او از یک طرف، در چارچوب کتاب های دبیرستان محدود می شود و از طرف دیگر، باید با مشکلات عمده زندگی دست و پنجه نرم کند.

ج) در ارتباط با سازماندهی کتاب های درسی، در مورد حذف و یا اضافه کردن برخی مطالب و چگونگی تدریس آن ها با معلمان مشورتی صورت نمی گیرد و اگر هم نظر سنجی وجود داشته باشد محدود است و در واقع، ابتکار و خلاقیت معلم از بین می رود.

د) معلم در طول زندگی روزانه خود در سراسر محیط مشکلات

این زمینه تشویق کنیم و سطح علمی را در آن‌ها ارتقا دهیم. (ج) دانش آموز و کسب مهارت‌های مهم انگلیسی: آیا دانش آموزان با آموختن مطالب آموزشی کتاب‌ها در دوره متوسطه و پیش‌دانشگاهی می‌توانند مهارت‌های لازم را در ارتباط با «Reading» و «Speaking و Listening» به دست آورند؟ آیا آن‌ها می‌توانند فهم نسبتاً کاملی از زبان انگلیسی پیدا کنند تا بتوانند، مکالمات روزمره خود را بدون مشکل بیان کنند و یا کتاب‌هایی را در سطح خود بدون اشتباه بخوانند؟

(د) دانش آموز و کنکور: آیا دانش آموزان در طول چهارسال تحصیل خود در دوره متوسطه قادرند، سؤالات زبان کنکور را به خوبی پاسخ دهند و یا در گروه آزمایشی زبان موفق شوند؟ آیا آن‌ها فقط باید طرز پاسخگویی به آزمون‌های زبان انگلیسی کنکور را فراگیرند، یا در زمینه‌های دیگری مانند «Writing» و «Speaking» هم لازم است مهارت کسب کنند؟ در واقع، برای پاسخگویی کامل به سؤالات زبان کنکور «عمومی»، فقط باید معنی کلمات و نکات دستوری را بدانند همچنین، دانش آموزان با منابعی که برای شرکت در گروه آزمایشی زبان معرفی می‌شوند، در دوره تحصیلی کم‌تر سر و کار دارند و باید خودشان این منابع را تهیه و مطالعه کنند که این خود مشکلی مضاعف برای دانش آموزان دوره پیش‌دانشگاهی است. آیا بهتر نیست برای موفقیت دانش آموزان مساعد و کوشا در دوره متوسطه هم، رشته‌ای جداگانه برای زبان انگلیسی در نظر گرفته شود؟

۳. در مورد کتاب‌های زبان دبیرستان و پیش‌دانشگاهی این نکات شایان توجه است:

(الف) هدف از مطالب گنجانده شده در کتاب‌های آموزشی چیست؟ آیا کمیت و کیفیت مطالب کتاب‌های آموزشی واقعاً بر اساس استانداردهای آموزشی است؟ محتوای کتاب‌های آموزشی بر چه اساسی طراحی و نگاشته شده‌اند؟

(ب) مطالب کتاب‌های آموزشی باید بر اساس جنبه‌های فرهنگی، اجتماعی، آموزشی دانش آموزان باشد، علاوه بر این، آموختن یک زبان بیگانه مستلزم آشنایی با فرهنگ و اجتماع آن زبان است که در تدوین مطالب کتاب‌های آموزشی هر دو جنبه باید در نظر گرفته شوند.

(ج) نکته مهم‌تر، محتوای کتاب‌های آموزشی است. آیا در کتاب‌های آموزشی تأکید یکسانی بر چهار مهارت اصلی زبان

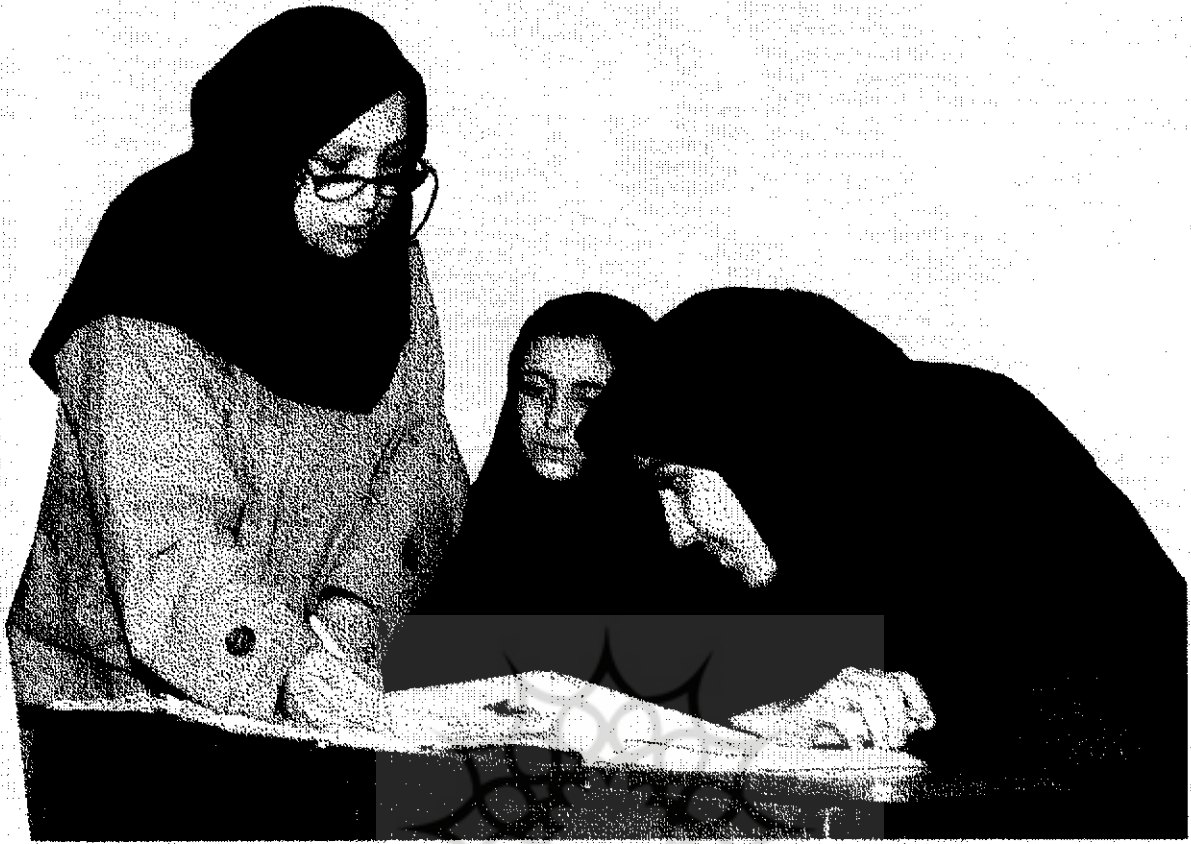
مدرسه و خانواده قرار می‌گیرد و تا حدی ممکن است، اعتماد به نفس خود را از دست بدهد. به علاوه، انگیزه برای کارکرد بهتر در او تقویت نمی‌شود. در واقع، ایجاد انگیزه برای معلمان و تشویق آنان، کم‌تر صورت می‌گیرد. در حالی که اگر جلسات و گردهمایی‌هایی از طرف گروه زبان به طور منظم برگزار شود، شرکت معلم در این جلسات روح و روانی تازه در او ایجاد می‌کند.

هر معلم به بنیه قوی علمی و ارتقای سطح علمی خود نیاز دارد. او باید با اندیشه‌های جدید و روش‌های تدریس نوین آشنا شود و روحیه خودباوری و خلاقیت و ابتکار باید در او تقویت شود که البته این امر را می‌توان از طریق برگزاری کلاس‌های آموزش ضمن خدمت، برنامه آموزشی غیر حضوری، امتحانات سازمان یافته کشوری (نافل)، مکالمات، دوره‌های کوتاه مدت برای آشنایی با روش‌های تدریس نوین، و آشنایی با وسایل کمک آموزشی، تقویت کتابخانه‌های مرکز تحقیقات معلمان و نشر مجلات رشد زبان تخصصی معلمان و مقاله‌های علمی و آموزشی جدید عملی کرد.

۲. دانش آموزان در واقع دومین نقش را در هر فرایند آموزشی دارند و در ارتباط با نقش آن‌ها باید این موارد را مورد تحلیل قرار دهیم:

(الف) دانش آموزان و نیازهای او: آیا نیازهای اساسی دانش آموزان برای یادگیری زبان خارجی در دبیرستان و دانشگاه در نظر گرفته می‌شود؟ نکته مهم این است که آیا یادگیری مطالب آموزشی در چارچوب کتاب‌های دبیرستان و پیش‌دانشگاهی می‌تواند دانش آموز را در آینده برای یافتن شغل، مطالعه کتاب‌های خارجی، ورود به دانشگاه و یا سفر به کشورهای انگلیسی زبان یاری کند؟ و آیا اشتیاق و انگیزه دانش آموزان، نیازهای علمی، فرهنگی و اجتماعی آن‌ها را چارچوب کتاب‌های انگلیسی متوسطه در نظر گرفته شده است؟

(ب) دانش آموز و ایجاد انگیزه در او: در ارتباط با کتاب‌های آموزشی دبیرستان، مانند شیمی، فیزیک و غیره، همواره جشنواره‌های علمی و المپیادهای علمی برگزار می‌شود. اما در ارتباط با زبان انگلیسی هیچ گونه تشویق و انگیزه‌ای وجود ندارد. در حالی که می‌توانیم با برگزاری امتحانات استانی و یا کشوری در ارتباط با زبان انگلیسی، دانش آموزان مساعد و کوشا را در

علائم phonetic به طور اعم آشنا شوند. (ه) در ارتباط با کتاب پیش‌دانشگاهی که هر سال بخشی از آن حذف می‌شود، مطالب گفتنی بسیار است. متون Reading آن مربوط به سال‌ها پیش است که سؤالات درک مطلب گویای این نکته است. بخش مربوط به «word formation» امسال حذف شد که معلمان واقعاً فلسفه گنجاندن و سپس حذف این بخش را نمی‌دانند، چرا که مشورتی با آن‌ها صورت نگرفت. در حالی که کتاب‌های دانشگاهی، بخش اعظم مطالب به word formation اختصاص دارد و برای افزودن لغات تازه و مهم به کتاب لازم است. متون مربوط به مکالمه و نکات دستوری هم به کتابی اضافی مانند Work book نیاز دارد تا دانش‌آموزان تمرینات بیش‌تری انجام دهند.

(و) بهتر است در ارتباط با هر بخش از مطالب کتاب‌های آموزشی به شیوه دانشگاه عمل شود. یعنی در هر پایه، کتابی مخصوص Reading، کتاب خاص برای مکالمه، کتابی خاص برای دستور و کتابی مخصوص آشنایی با لغات تازه و رایج در نظر گرفته شود. همچنین، برای هر کتاب، سطح یادگیری از مقدماتی تا پیشرفته در نظر گرفته شود. همچنین، برای هر بخش از کتاب‌های درسی در طی این چهار سال، «Supplementary

(Reading ، Writing ، Listening ، Speaking) وجود دارد؟ آیا مطالب کتاب اول دبیرستان تا پیش‌دانشگاهی هماهنگی و ستخیت لازم را دارند؟ آیا بهتر نیست مطالب عینی و ملموس و مورد نیاز دانش‌آموز در این کتاب‌ها گنجانده شوند؟

(د) متون مربوط به «Reading» و «New words» در سال‌های اول تا سوم محدود و نسبتاً قدیمی هستند و در واقع دایره لغات دانش‌آموزان را محدود می‌کنند. پرسش‌های مربوط به «Reading» می‌باید بیش‌تر بر جنبه استنباطی دانش‌آموزان متکی باشد و همچنین، نحوه خواندن آن به دانش‌آموزان تعلیم داده شود. (خواندن با سرعت کم، متوسط و پیشرفته). متن مکالمه کتاب‌های اول تا سوم باید مطالب بیش‌تری را در ارتباط با جامعه، فرهنگ و نیازهای دانش‌آموزان در برگرد و همچنین در این زمینه «work book» تهیه شود تا دانش‌آموزان مهارت بیش‌تری کسب کنند. باید تمام نکات دستوری مورد نیاز دانش‌آموزان در کتاب‌های چهارساله متوسطه گنجانده شود و work book هم در نظر گرفته شود. مطالب لازم برای آشنایی با «phonetic» در این کتاب‌ها به طور منظم و متوالی درج شود و تا حدی، استفاده از «فرهنگ لغت» در این کتاب‌ها گنجانده شود تا از ابتدای سال اول، دانش‌آموزان طرز استفاده از Dictionary را بیاموزند و با

یک زبان خارجی را صحبت کنند؟ مگر این که در کلاس های مکالمه خارج از مدرسه شرکت کرده باشند. پس بهتر است سن شروع یادگیری زبان دوم را با دپدی کارشناسانه تر مورد توجه قرار دهیم.

۶. روش های تدریس، و در واقع چگونگی تدریس معلم، نیمی از موفقیت دانش آموزان را در بر می گیرد. متأسفانه در کشور ما به جای تأکید بر روش های نوین و عملی یکسان در سراسر کشور، هر معلمی روش تدریس خاص خود را دارد.

به تعداد دبیران زبان انگلیسی در کشور، روش های تدریس داریم که بعضی از این روش های تدریس کاملاً قدیمی هستند؛ مثل روش دستور-ترجمه (Grammar Translation Method). با برگزاری کلاس های آموزش ضمن خدمت برای دبیران و مخصوصاً دبیران جدیدالاستخدام، و یا با پخش جزوات مربوط به روش های تدریس در مدرسه ها و آموزش غیر حضوری معلمان، می توان این مشکل را رفع کرد.

۷. وسایل کمک آموزشی مهم ترین یاری دهندگان معلمان در تدریس بهتر و عملی تر هستند. خوشبختانه هم اکنون در بسیاری از مدرسه های کشور وسایل کمک آموزشی از قبیل: ویدئو، نوار کاست، نوار ویدئویی آموزشی و آزمایشگاه زبان وجود دارد، اما کم شدن ساعات تدریس اجازه استفاده بیش تر و بهتر از وسایل کمک آموزشی مذکور را نمی دهد. به خصوص در دوره پیش دانشگاهی که ساعات درس از ۷ به ۴ ساعت تقلیل یافت، در واقع مهر سکوت بر آزمایشگاه های زبان زده شده است. در پایه اول تا سوم متوسطه هم در کیفیت نوارهای کاست و ویدئویی سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی باید تحولی صورت گیرد و محتوای این نوارها غنی تر شود. همچنین، در بسیاری از مدرسه های استان ها با صرف بودجه فراوان آزمایشگاه زبان فراهم آمده است، اما دبیران حاضر به استفاده از این آزمایشگاه ها نیستند؛ چرا که از یک طرف ساعات تدریس محدود است و از طرف دیگر، آموزش لازم برای بهره گیری از وسایل آزمایشگاه را ندیده اند.

البته عوامل دیگری نیز در آموزش زبان مؤثر هستند که در این جا مجال پرداختن به آن ها نیست.

books بسیار ضروری و مهم است. برای معلمان هم بهتر است از «Teacher's book» تهیه شود تا چگونگی تدریس این مطالب را بهتر بیاموزند.

۳. و آخرین نکته در ارتباط با کتاب های آموزشی تحول آن ها است. این کتاب ها، حداقل به ازای هر پنج سال یک بار، به تحولی جدید نیاز دارند تا نیازهای معلمان و دانش آموزان رفع شود. همچنین بهتر است، کتاب های مورد نیاز برای کنکور گروه آزمایشی زبان، از ابتدای دبیرستان تا پایان پیش دانشگاهی گنجانده شود تا اطلاعات دانش آموزان در این رابطه افزایش یابد و معلمان هم به مطالعه بیش تر و مستمر تشویق شوند.

۴. زمان تخصیص یافته برای تدریس هر یک از کتاب های آموزشی در هفته، نکته ای در خور توجه است. آیا ۲ ساعت تدریس برای کتاب های دوم و سوم متوسطه کافی است؟ در مورد زمان تدریس تخصیص یافته برای کتاب های پیش دانشگاهی باید بیش تر اندیشید. چرا باید زمان تدریس کتاب پیش دانشگاهی از ۷ ساعت به ۴ ساعت تقلیل یابد و ساعات مربوط به آزمایشگاه حذف شود و طبعاً مطالبی هم از کتاب حذف گردد؟ آیا کم کردن ساعات تدریس زبان دلالت بر کم اهمیت بودن این درس ندارد؟ آیا با محدود شدن در قالب زمان محدود، می توانیم تأکید لازم را بر چهار مهارت مهم زبان آموزی داشته باشیم و نیازهای دانش آموزان را برآورده سازیم؟ هر سال که می گذرد، به جای اهمیت دادن به درس زبان انگلیسی، از مطالب و ساعات تدریس آن کاسته می شود و آن وقت صاحب نظران می گویند، ما موفقیتی در رابطه با آموزش زبان در دوره متوسطه نداریم. پس بهتر است در این رابطه بیش تر ببیندیشیم و ساعاتی را برای حضور دانش آموزان در دانشگاه در نظر بگیریم.

۵. سن یادگیری زبان دوم عاملی مهم برای موفقیت در یادگیری زبان های خارجی است. بهترین سن برای شروع یادگیری زبان دوم چه سنی است؟ فلسفه به تأخیر انداختن یادگیری زبان از سال اول راهنمایی به سال دوم چیست؟ آیا بهتر نیست زمان یادگیری را به دوران ابتدایی، یعنی سنین ۱۲-۱۱ سالگی انتقال دهیم؟ چرا کشورهای همسایه، مانند پاکستان، در یادگیری زبان انگلیسی بسیار موفق هستند، اما در کشور ما، دانش آموزان بعد از فارغ التحصیل شدن از دبیرستان، کم تر قادرند

نظرخواهی درباره مجله رشد آموزش زبان خارجی

خواننده ارجمند - مشترک گرامی

مجله رشد آموزش زبان در طول سال‌های گذشته با هدف اعتلای دانش دبیران و دانشجویان، طرح شیوه‌های نوین تدریس و تکنولوژی آموزشی و ایجاد ارتباط مستمر بین کارشناسان و مؤلفان کتب درسی و دبیران و دانش پژوهان منتشر شده است. اکنون به منظور ارزشیابی فعالیت‌های گذشته و حال این مجلات، پرسشنامه‌ای تنظیم شده که در اختیار شما قرار می‌گیرد. خواهشمند است با عنایت ویژه‌ای که به ارتقای کیفیت آموزش در مدارس دارید، آن را تکمیل و به آدرس: تهران، صندوق پستی ۶۵۸۵-۱۵۸۷۵، دفتر انتشارات کمک آموزشی ارسال فرمایید.

۱- مجله رشد آموزش زبان را به چه صورت تهیه می‌کنید؟

مشترک هستم به طور آزاد تهیه می‌کنم در دفتر مدرسه مطالعه می‌کنم

۲- آیا مجله مرتب به دستتان می‌رسد؟ بلی خیر

۳- آیا از محتوای علمی مجله رضایت دارید؟ بلی کاملاً بلی به طور متوسط خیر

۴- آیا محتوای آموزشی مجله کفایت می‌کند؟ بلی کاملاً بلی به طور متوسط خیر

۵- ارتباط مجله با نیازهای آموزشی شما به چه میزان است؟ زیاد متوسط کم

۶- با توجه به هدف‌های انتشار مجله رشد آموزش زبان از میان موضوعات زیر، موضوعاتی را که به نظر شما لازم است در مجله بهای بیشتری به آن‌ها داده شود، به ترتیب اولویت و با شماره مشخص فرمایید.

طرح مسائل علمی جدید و پژوهش‌های تازه در عرصه زبان آموزی

تبیین اصول و مفاهیم اساسی هر درس یا رشته تحصیلی، طرح روش‌های نوین تدریس و تکنولوژی آموزشی

حل و بحث مسایل و موضوعات کتب درسی و سؤالات امتحانی و کنکور، پاسخ به سؤالات و اشکالات معلمان و دانش‌آموزان

معرفی نظریه پردازان، دانشمندان، صاحب‌نظران با توجه به ارتباط آن‌ها با کتاب درسی

معرفی معلمان موفق و نمونه از گوشه و کنار کشور و طرح دیدگاه‌های آن‌ها

برنامه درسی و آموزشی طرح مسائل جانبی و رشته (اطلاعات عمومی، داستان، سرگذشت، اخبار، گزارش...)

طرح مسایل نظام جدید متوسطه

معرفی کتاب و مقاله و مسایل دیگر (لطفاً ذکر شود:

۷- کیفیت مجله به لحاظ عوامل زیر چگونه است؟

ویرایش علمی مقالات و نوشته‌ها مناسب نسبتاً مناسب نامناسب

ویرایش ادبی مقالات و نوشته‌ها مناسب نسبتاً مناسب نامناسب

استفاده مناسب و کافی از طرح و عکس و تصویر مناسب نسبتاً مناسب نامناسب

۸- آیا لزومی برای انتشار مجله در فصل تابستان احساس می‌کنید و یا انتشار سه شماره در سال را کافی می‌دانید؟

لازم است در تابستان منتشر شود سه شماره در سال کافی است

۹- در یک ارزشیابی کلی، آیا مجله رشد آموزش زبان، نیاز شما را به یک مجله علمی - آموزشی در جهت کمک به امر

تدریس و در نتیجه فراگیری بیشتر دانش‌آموزان از زبان خارجی برآورده می‌سازد؟ بلی خیر

۱۰- هرگونه نظر دیگری دارید مرقوم فرمایید.